

TINA
HARNESK

MAJKE

Preveo sa švedskog
Igor Solunac

■ Laguna ■

Naslov originala

Tina Harnesk
MÖDRAMÄRG

Copyright © Tina Harnesk 2024

Published by agreement with First Edition Management.

Translation copyright © 2026 za srpsko izdanje, LAGUNA

Lin i Simone, da vam svaki dan života bude ispunjen srećom!

Sunce tone, noć pristiže,
mrakom zemni šar prekriva
lepu zemlju Laponaca da odene.
Niko ne zna kad će jutro stići.
Sunce tone – vuk dolazi,
Bolest kinji, kuga mori,
Deca svetla u tami da čame.
Sunce tone – ćerka Bijejve* se vraća, ka svetlu se uspinje,
i deci ga Bijejve nosi:
Ali jednog dana jutro ipak sviće.

Iz proročanstva o Riznici Sunca

* Lap.: *Biejvve* – tradicionalno sunčano božanstvo laponskih (tačnije *Sami*) naroda. Uglavnom je ženskog roda i naročito značajna iznad arktičkog kruga gde se zbog dugih i teških zima u mraku poseban značaj pridaje povratku Sunca, kao simbolu života i obnove prirode. (Prim. prev.)

Prolog

Nije joj hučalo u ušima, tutnjalo je poput talasa plime. Napregla je mišiće koje nije ni znala da ima tako da ju je bolelo u očnim dupljama, pa je ponovo prikupila snagu. Košulja joj beše mokra od znoja i suza, ili možda krvi, dok je zabacivala glavu unazad ka jastuku i disala brzo i plitko.

Strah je zario bodlje u njeno zaobljeno telo i podigao ga iznad postelje, da bi je zatim pustio da tresne nazad uz udarac od kojeg se zatresao svet. Pravo u bol. Dočekala ga je širom otvorenih očiju i usta. Vrisnula kad ju je raspolovio. Rastrzao joj telo i činilo joj se kao da joj lomi svaku kost.

Stenjala je od napora i bol je iz nje iznudio još jedan dubok, grlen zvuk. Činilo joj se kao da se pukotine na suvim usnama šire ispod kože i granaju poput plavičastih krvnih sudova. Videla ih je sa unutrašnje strane raširenih butina, kao tanke korenčice u drhtavom mesu.

Poželjela je da ponovo spoji kolena, spusti stopala na tlo i sve prekine. Da se zatvori. Ipak, snažne ruke oko njenih listova nisu imale milosti. Žena je dahtala. Grabila je vazduh, kidala ga ustima ne bi li dobila snagu. Snagu da umre, preživi, podari život i živi.

A pohlepni prsti kopali su po njoj, tražili i vukli. Lomili su je, dubili i žnjeli njenu suštinu. Sloj po sloj se gulio dok se jezgro nije razotkrilo, a ona je bila jedna i bila je sve.

Sve žene, svaka majka. Usmeravale su sveopštu nasleđenu životnu snagu iz davnina i slivale je u nju.

Nešto primitivno i moćno proželo je njeno biće, nadimalo se i pojačavalo dok nije sustiglo ženu i prisililo je na pokornost.

Umirem, pomislila je.

Strah od neizbežnog rasplamsao je paniku i silovito je vrtela glavom dok ju je bol terao napred. Ništa više nije moglo zaustaviti tok događaja, a spoznaja je postala prihvatanje. U isto vreme dok je sve u njenoj svesti bilo uvereno da je to kraj, nešto ju je zaposelo da stvori početak. Beše to sila kakvu nikad nije mogla ni zamisliti. Tako velika i potresna u svojoj neumoljivosti. Podrhtavao joj je svaki mišić dok je pritisak rastao i gurao nadole, probijao se napolje. Nagoni su preuzeli kormilo i ona se izvila u luk, vrišteći, s teškim grudima pritisnutim o ogromni stomak.

I baš kad je snažan puls dosegao nebeske visine i žena posustala uz poslednji napor, telo se podelilo nadvoje. Osetila je kako se ramena probijaju napolje i nešto klizi iz njenog krila, toplo i teško. Posle nekoliko trenutaka je zaplakalo, bespomoćno i glasno.

I ono što je nekad bila umrlo je, a nešto drugo se rodilo. Zajedno s tim malim koje se više nije trzalo u njoj. Već napolju, u njenoj krvi i vodi, kod njenih podvijenih stopala. Između njih.

Rosa nakon njene noći, izdanak iz njenog stabla i sve što više nije moglo stati u ono što je bila žena.

Rodila se ona. Počela je u toj tački, najbližem osećaju kraja koji postojanje poznaje.

Majka je stigla. I više nikad nije mogla otići, ne na stopalima između kojih je sad ležao sâm život. Nikad. Isto kao što ne bi mogla da pije krv iz sopstvenih vena ili rukom zaustavi damare srca.

To je bio deo nje, celo njeno biće.

To što je izvučeno iz njene najdublje nutrine beše jezgro onog što je dosad bila, svega što je bila i što će tek postati.

PRVI DEO

1

Razumno ime

Nije se zvala Snore Sturlason*. Niti Rulgardina Krusmint**. Na tome je barem mogla biti donekle zahvalna. Ipak, to je bila jedna od retkih osobina njenog imena koje je umela da ceni. Oduvek je smatrala da imena pružaju dragocene tragove o onome ko ih nosi. Svaka Ingela je, na primer, bezlična žena. Često zubna higijeničarka – i kratkoviđa. Dopadljivu osobu po imenu Kim još nije upoznala, ni mušku ni žensku. Ako ćemo pravo, tokom svojih četrdeset godina na ovom svetu nije srela nikoga ko se zove Kim, ali to nije suština priče.

Zapravo, nije imala visoke zahteve, jedino je želela razumno ime!

Zar je i to bilo nemoguće osamdesetih, uprkos tome što je Hladni rat bio u jeku, a Rubikova kocka predstavljala tehnološku prekretnicu decenije? Očigledno jeste.

Mogla je da se zove i sasvim obično, na primer Osa ili Sara. Ali ne Eba – opšte je poznato da svaka devojčica koja dobije

* Na islandskom Snori Sturluson – čuveni islandski istoričar, pesnik, vitez i zakonodavac iz 13. veka. (Prim. prev.)

** Izmišljeno, šaljivo ime. Na srpskom bi se bukvalno zvala Roletna Nana. (Prim. prev.)

ime Eba po pravilu izraste u nasilnicu. Ime Marija joj se uvek dopadalo. Poput Marije Kiri. Ili Marićeks, što zvuči ukusno, kao keks, iako u imenu naglasak nije bio na slovu e. Ipak, potpuno bi se zadovoljila imenom Marija, da je tako bila krštena.

Ili možda Vanesa. Mada je, kad bolje razmisli, i to bilo pomalo... prostodušno. Mirisalo je na pliš i plemenske motive. Ipak, verovatno bi i to radije prihvatila.

Zapravo, gotovo bilo koje drugo ime osim onog koje joj je, na kraju krajeva, bilo nametnuto. Ime koje je imalo prisnenak starosti, tečnosti za ispiranje proteza, neprekidno suznih očiju i muka s neobuzdanim mokrenjem.

Majalis Ejvor Pil.

Zvuči li to kao ime osobe koja ima ikakve preduslove da bude srećna?

Upravo tako.

*

Dakle, ime kojim su je oslovljavali bilo je Majalis, a njen život u Irskoj je donedavno bio uređen i ispunjen. Barem u najvećoj mogućoj meri, uprkos imenu. Pa ipak, sad je vozila jednim od brojnih šljunkovitih puteva u Norbotenu, prvi put posle dvadeset dve godine. Sve je, takoreći, otišlo dođavola s druge strane mora. Bekstvo joj je delovalo nedostojanstveno, ali Majalis se iznenada našla bez drugih mogućnosti. Nije bilo drugih izlaza osim *upravo ovog* šljunkovitog puta zapadno od Jokmoka. I, na svoje iznenađenje, shvatila je da je ipak želela da dođe jedino ovamo. Iako je čir poticao upravo odatle.

Samo nekoliko desetina kilometara ispred nje nalazila se kuća njenog detinjstva u Vuojatu, gde je od samog početka sve krenulo naopako, a sudbina počela da truli. Međutim, sad je bilo dosta. Život nije mazio Majalis. Završili su se, potrošili zlatni dani u središtu velegrada. Ipak, nije nameravala da

budućnost prepusti nekom drugom ko bi je uništio bez njenog ličnog učešća.

Ljudi iz predašnjeg života neće joj nedostajati, uz poneki izuzetak. Veza sa univerzitetskim predavačem Tomom bila je nešto sasvim drugo, daleko iznad običnog. Odnos s njim joj je sve promenio, a neočekivani raskid još više. Još nije stigla do tačke kad bi joj udaljenost omogućila razložne zaključke, ali da je kraj tog odnosa bio najdublja nesreća koja ju je zadesila, bilo je sasvim jasno. Donekle joj je prijao rad u Univerzitetskoj biblioteci u Dublinu, iako je šef bio nesposoban karijerista, a kolege krajnje prosečne. Uprkos tome, nekoliko njih je napredovalo, za razliku od nje. To što su je zaobišli i dalje ju je bolelo, ali nije se moglo uporediti sa osećajem da je iznenada zamenjena kao životna saputnica.

Majalis je izgubila toliko toga za tako kratko vreme: Irsku, posao, Toma... i Mod. Svoju majku. Tugu zbog nje najduže je držala na odstojanju, ali s kilometrima koje je prelazila, približavala se i tom gubitku. Put je postajao sve uži dok ga neumoljiv snežni nanos nije u potpunosti zavejao. Majalis je opsovala i iskočila iz auta.

Pa to se moglo i očekivati! Da će severac posaditi planinu ispred nje baš zato što ovuda treba da prođe. Leđa su joj se oznojila od napora, a automobil je ravnomerno mrmljao u leru. Na kraju je uspela da odvali taman dovoljno komada ledenog brda koje je preprečilo put, dodala gas i prešla preko pa pored drvene brane na jezeru. Još će morati da se inati do samog kraja! Oduvek je ovako, gundala je Majalis s rukom na menjaču. Samo, jedino i isključivo peh – kao da je ukleta!

Ipak, došao je trenutak za pravo odrastanje. Majalis je sabrala misli i upravljala vozilom na izrovanom kolovozu. Tokom puta na sever imala je vremena da razmišlja i donese odluku. Kad završi sve u kući u kojoj je provela detinjstvo i sredi majčinu zaostavštinu, pokušaće da shvati kako je došlo do svega ovoga. Morala je da shvati zbog čega je bilo neophodno da

toliko toga izgubi. Ta misao ju je na trenutak ispunila samo-sažaljenjem, ali još više nekom vrstom zasićene odlučnosti. Morala je ponovo preuzeti odgovornost za svoj život i iznova se prizemljiti u sebi.

Sve će se uskoro promeniti, prvi put, i na najveći mogući način. U Majalisinom telu je, naime, rastao plod. Prvi put je bila trudna u svom četrdesetogodišnjem životu. I zbog te mogućnosti, te nade u novu sudbinu, morala je da učini sve što je u njenoj moći kako bi bila spremna.

Uputstvo za njen složeni emotivni život nalazilo se u prošlosti, dakle tamo je morala da se vrati. Zvučalo je apstraktno, ali je, nažalost, bilo nešto najodređenije što je u ovom trenutku mogla da učini.

Bilo joj je neudobno u perjanoj jakni i toploj kabini, a raspuštena kosa je mirno stajala u vidnom polju, ma kako okretala glavu i sklanjala je s lica. Prolazila je pored poneke kuće, a tragovi motornih sanki su se poput rajsferšlusa protezali po putu. Na suvozačkom sedištu boca s vodom se prevrnula, a sendvič je uspeo da se oslobodi plastične folije. Salata od škampa ležala je razbacana svuda po sedištu. Sneg je obilno padao po vetrobranskom staklu jer je, naravno, prolećno vreme i dalje bilo hirovito. Majalis je usporila zbog jata jarebica koje su ispred haube poletale i razilazile se poput magle.

Uprkos naporu da se drži podalje od jarka, bilo je mesta za poneku misao o tome kako je morao izgledati majčin život. Sama uz sav taj снег i šezdeset kilometara loših puteva do najbližeg naselja, više od dvadeset godina, sve do smrti pre nekoliko meseci. Kao dete, Majalis nije razmišljala o tome koliko je roditeljima verovatno bilo teško da sve uredi kako bi porodica živela na ovom zabačenom mestu. Delovalo je i kao najprirodnije i kao neshvatljivo da su nekad tamo zajedno živeli: ona, Mod i tata Alan. Pitala se kakva će rešenja sama pronaći kako bi život svog deteta, a i sopstveni, učinila celovitim i srećnim. Svakako će biti naporno, ali ne i nemoguće. Ne bi

smelo da bude neizvodljivo jer je to malo planinsko selo bilo divno mesto za odrastanje.

Kad je Majalis stigla do kraja puta, skinula je nogu s gasa i istovremeno prikočila misli. Vidik je bio sasvim jasan kroz bočni prozor pošto je obrisala maglu. Pustila je pogled da upije ono što je bilo pred njom.

Vuojat.

Mesto na koje je mislila da se više neće vratiti, a za kojim je čeznula svakog dana otkako je otišla. Duša i razlog svega što jeste.

Majalisin početak i Modin kraj...

To je bilo neosporno. Ta neobična lepota i pustoš oduvek su bile njen dom.

Nebo se u potpunosti uskladilo s promenljivošću aprilskog vremena, primetila je Majalis. Sneg koji je pao zadržao se na krovnim gredama pomoćnih zgrada i na vrhovima drveća i uskoro će početi da se topi i kaplje. Izašla je iz auta i osmehnula se poznatim prizorima.

Rt na kojem se nalazila kuća njenog detinjstva ležao je nisko, okružen vodom planinskog jezera, posut brezama i smrčama u retkim grupama. Jezero Garaš bilo je mirno.

Majalis je, kao i uvek, pronašla metlu za снег zaglavljenju ispod krhke strehe na tremu i uzela metodično da čisti ispred vrata. Šuštanje metle u dodiru s daskama odzvanjalo je glasno jer je tu oko nje bilo izuzetno tiho, tako neverovatno tiho. Zauzstavila se leđima naslonjena na spoljašnja vrata, s prezimenom Pil urezanim u vlakna drveta. Progutala je knedlu. Usisala je hladnoću između usana duboko u grudi. U ogoljenoj jednostavnosti, bez uglačanih površina na kojima bi se čovek mogao izgubiti u sopstvenom odrazu, sve je bilo veličanstveno. Lepota ju je bolela, ili su to bila oprečna osećanja zbog majčine smrti. Jer i to ju je bolelo, uprkos svemu. Možda je sve što je osećala bilo povezano, možda ljudi i treba da znaju gde počinju oni, a gde se završava priroda.

Primitila je nešto neobično u brezovoj šumici dole kod pristaništa za čamac, možda veliku drvenu kutiju? Taman kad je pomislila da je priroda ovde tako spokojna i netaknuta. Na njoj je nešto bilo ispisano velikim narandžastim slovima, ali Majalis nije uspevala da razazna reč zbog snega koji ju je prekrivao. Podigavši kvaku, brzim, odlučnim potiskom kuka naterala je vrata da se otvore. U malom hodniku ju je zapahnuo miris ustajalosti. Ne razmišljajući o pokretima ruku, posegnula je za korpicom od brezove kore koja je visila na tapetama s medaljonima, uzela par šarenih debelih čarapa i stavila ih u džep jakne. Po raznolikosti boja brzo je zaključila da ih je Mod isplela od ostataka prediva. Ipak, dobro će je grejati, bar neko vreme. Još u čizmama, Majalis je ušla u kuhinju. Pod je zaječao baš kao što je pamtila i ulegao se pored praga, isto kao nekad.

Ali, zaboga, kako je sve bilo jednostavno! Poslednjih godina se navikla na znatno viši životni standard i udobnost. Nije bilo mašine za sudove, a i da jeste, od nje ne bi imala neke vajde jer u kući nije bilo tekuće vode. Leti su pomoću pumpe dovodili jezersku vodu. Međutim, tokom zimskih meseci trebalo je ići po vodu do otvorene rupe u ledu iza kuće.

Bože, pomislila je Majalis i samu sebe ispravila.

Već je počela da razmišlja jezikom brđana. Iza štale, ispravila se. Vodu je mogla da zahvati iz rupe u ledu malo dalje, tamo gde je bilo dublje.

Promrzlim prstima zapalila je vatru u ognjištu i rukama koje su se sećale kako se to radi brzo potpalila peć u kuhinji. Delovala je krhko i nedovoljno u jednostavnoj kući, kao da se vatra neće razgoreti. Međutim, Majalis je duboko u sebi znala da će cepanice oterati hladnoću i da će joj se nos ispuniti poznatim mirisom vatre. Ako sačeka nekoliko sati.

Imala je mnogo toga da uradi dok je čekala da se zagreje. Morala je da očisti sneg kako bi dovezla auto, trebalo je da razbije led kako bi mogla da donese vodu, a zbog frižidera je bilo neophodno da uključi plin. I morala je da otvori glatka

vrata ormarića boje nane i fioke kako se hladnoća ne bi zadržala unutra. Toliko toga je trebalo da obavi, toliko toga što je Majalis nedostajalo da radi.

Bolje je pretvarati se da imaš izbor, pomislila je. Umesto da misliš da te je nesreća dovela baš ovamo. Da vičeš iz sveg glasa jer to želiš, a ne zato što boli.

Otprilike tako je Majalis Ejvor Pil zamišljala ono što je bilo pred njom. Kao zalet za primalni krik. *Ipak, možda su primalni krikovi bili podjednako daleki kao i milost*, sinulo joj je dok je stajala na ledenom kuhinjskom podu.

Fotografije predaka posmatrale su je nemo, ali nimalo bezizražajno, tik ispod tavanice.

Šta li misle o onome što je učinila?

O onome što je donela kući?

I o onome što ju je sve dosad držalo podalje?

2

Prethodno leto

U svakom slučaju, niko nije mogao osporiti koliko je pažnje čovek u džipu posvetio odgovarajućoj opremi. Šavovi na odeći za boravak u prirodi bili su netaknuti, a tkanina preko kolena i na krajevima rukava devičanski čista. Učkur na kapuljači još je bio elastičan, a čizme su blistale.

Stiga Skjere je na trenutak pomislio da vidi kako se par vodenih ptica koji je presekao nebo iznad njih odražava u koži na vrhu prsta tek pristiglog muškarca.

Ljubitelj prirode je odlučno zgrčio lice i zaškiljio prema obrisima planinskog lanca. Kao da razmatra može li uzjahati njegova leđa uz mahanje kaubojskim šeširom. Povukao je uredno zavezanu maramu da stoji malo ukrivo preko kragne. Boja kariranih šara bila je zasićena, a tkanina kruta, nova. Spustio je ruke na bokove kao da igra folklor i, ne gledajući Stigu, rekao: „Ja sam Sven. Poslovođa u preduzeću *Brising*.“

Stiga je odgovorio time što je i sâm skrenuo pogled, ali se u njemu sve grčilo od nelagode. *Brising*? Šta bi rudarsko preduzeće tražilo ovde u Vuojatu?

Posetilac je odmeravao krajolik i izgledao kao da pokušava da pogledom odredi pravac vetra, dubinu vode i težinu kame-nja na obali.

U slučaju da mu padne na pamet da ih podigne i baci u zaliv poput pračoveka. Jedan od onih ljudi koji odmeravaju snagu prema svemu na šta naiđu, pomislio je Stiga, spreman da uzvрати. Od grčeva u mišićima do traktorskih guma i bezobrazne dece.

Ispod poslovođine dobro podšišane čekinjaste brade, Stiga je iznenada naslutio trunku iščekivanja. Kao da ovom Svenu nedostaje Stigin izostali odgovor. To je starijeg čoveka poprilično zadovoljilo, iako je i dalje bio sumnjičav.

„Pa... Niko nam nije javio da neko treba da dođe...“, reče Stiga namerno polako i suzdržano.

„Poslao sam mejl jednoj starijoj gospođi u selu. Trebalo je da primi obaveštenje.“

Sven je razgibao mišiće lica kao da se sprema za ogroman telesni napor. Njegov govor tela podsetio je Stigu na preterano jasan prikaz bezbednosnih postupaka neke stjuardese. Međutim, govorio je kao pilot: brzo i nerazgovetno. Stiga je ćutao i gledao prema rdastocrvenom vresu koji je rastao na padini.

„Mi ovde nemamo ni internet, a ni starije gospođe... nažalost“, reče Stiga mrzovoljnim glasom.

Tad se poslovođa širokim telom okrenuo ka njemu, kao ragbista koji će ga oboriti.

„Zove se Mod, Mod Pil. S njom je sve ugovoreno. Takođe sam je obavestio da će mi biti potreban čamac, s motorom. Najmanje šezdeset konjskih snaga po ovakvom vremenu.“

Raširio je nozdrve i ispitivački pogledao preko mirne površine jezera. Stiga se jedva uzdržao da ne prsne u smeh – da neće možda i prst liznuti da proverí vetar?

Zatim je Sven očigledno zaključio da ne može čekati još tromih odgovora i zaputio se ka džipu. Izvukao je teške torbe i sanduke koje je, s vidnim zadovoljstvom, spuštao bez ikakvog napora.

Nije se udostojio ni da krišom pogleda da li starac posmatra pokazivanje snage, ali Stiga je znao da je Sven svestan da ga posmatra i da mu to verovatno prilično prija. Gotovo je

žonglirao glomaznim prtljagom, nadutih obraza, pre nego što ga je spustio pred Stigine noge. Mišići su mu delovali veštački, kao kod one plave belgijske tovne krave, a narandžasti amblem *Brising* sijao je poput neonskog znaka u Las Vegasu. Štrčao je u odnosu na ivanjsko cveće koje se njihalo uz ivicu trave.

E pa dosta, pomislio je Stiga.

„Ne, ne znam ništa o tome. Takve čamce nemamo ovde. Ali možeš uzeti onaj plavi, tamo iza stare kućice za čamce. Ima motor.“

Sad ga je Sven iz *Brisinga* prvi put propisno odmerio, pa zatim skrenuo pogled ka bebi-plavoj, nisko položenoj drvenoj olupini. Izgledalo je kao da ne zna šta da kaže. Prsti su mu pošli ka sportskim sunčanim naočarima na zapanjujuće tesnoj kapi. Blesnula je UV zaštita na staklu. Pošto ih je namestio, Sven kratko klimnu glavom.

„Ako umeš da ga upališ. Malo je ćudljiv...“

Stigin glas bio je delimično turoban, ali ne sasvim neprijateljski.

„*All right*“, reče Sven s prenaplašenim američkim akcentom i kao da je sad odlučio da prihvati ponuđeno prevozno sredstvo. Iz džepa je izvukao plastificiranu kartu i proučavao je podignute brade, nehajno usredsređen.

„Kuda zapravo ideš, znaš li?“

Starčevo pitanje zvučalo je nevino.

„Naravno. *Of course*“, odgovori izaslanik *Brisinga* i podiže obrvu.

„66.77391, 18.467821“, izrecitovao je, i kad stariji sagovornik, nimalo iznenađujuće, nije pokazao da mu te koordinate išta znače, dodao:

„Nisko gorje Falforijda.“

Stiga nije progovarao.

„Aha“, rekao je samo i ćutao dok je muškarac prebacivao opremu u čamac. Stiga nije rekao ništa o tome da bi teret trebalo ravnomernije rasporediti.

Nije ga podsetio ni na vesla naslonjena na severnu stranu kućice za čamce.

Niti je ispravio Svena kad je ovaj, s punim uverenjem, dlanom pokazao svoj pravac.

I nije se postideo kad je poslovođa *Brisinga* otplutao s gotovo praznim rezervoarom, bez vesala, u pogrešnom smeru i sa izuzetno modernim prslukom za spasavanje ostavljenim kraj puta.

Takav čovek od čelika je sigurno dobar plivač, pomisli on i ispljunu duvan u pravcu prsluka za spasavanje.

3

Mršava jarebica

Ravnomerna škripa stepenica čula se pre nego što ga je ugledala. Napolju je bilo toliko mračno da je sve što nije obasjavala lampa iznad kuhinjskog stola delovalo nestvarno. Gvirnuo je kroz prljavo okno dok je prolazio, a Majalis se nervozno ponovo povukla iza zavese.

Upravo je otvorila poklopac dvoseda kako bi zagrejala sve uglove i u drvenoj kutiji primetila je poveću hrpu naslaganih rokovnika uvezanih kožom. Nije ni čudo što je dvosed bilo teško odgurnuti od stola.

Voda je stajala u velikim posudama na kuhinjskom pultu, s malim pločama leda koje su još plutale po površini. Ipak, u kuhinji je barem postalo podnošljivo toplo, i skuvala je sebi kafu da se ponovo zagreje.

Čula je lagane udarce čizama na pragu, a zatim i tupo kucanje. Vrata su se otvorila pre nego što je stigla da pozove gosta da uđe.

U hodniku je stajao on, rođak Stig-Ante. Ostario je. Manji i mršaviji nego što ga je pamtila, ali nesumnjivo je to bio on. Jakna mu je izbledela na ramenima, a na glavi je nosio šarenu kapu od flisa.

„Stiga!“

Stiga Skjere zapravo nije bio njen rođak, već majčin. Stresao je sneg sa donova dok ju je odmeravao sa izveštačenom strogošću. Miris mesne supe i znoja ušao je preko kuhinjskog praga. Ustala je i zagrlila ga, a on joj je uzvratio nespretnim, trapavim zagrljajem. Potapšao ju je malo previše snažno po leđima dok joj je njegova hladna, čekinjasta brada bockala obraz.

Majalis je osetila nalet odbojnosti zbog blizine, baš ovde, u ovoj kuhinji. U mislima je skrenula sećanje na prizor koji joj je izronio. Zapravo, nije ni morala da ga zagrli... bilo je to sasvim nepotrebno.

„Pa“, započe Stiga i sede.

„To si zaista ti!“

Majalis se ukočeno nasmešila i sela naspram njega. Sused se zavalio u naslon stolice, sa čvrstim ali iznošenim čizmama raširenim ispred sebe. Malo je spustio rajsferšlus na jakni i povukao kapu unazad s čela.

Majalis nije mogla reći da je mnogo razmišljala o Stigi, zapravo naprotiv. Ali sad kad je sedamdesetogodišnjak sedeo tu pred njom, poput mršave jarebice s dubokim borama na licu, ipak se činilo kao da je njegovo prisustvo pomoglo da se vatra u šporetu bolje razgori.

„Došla sam pre podne. Ovde sam tek nekoliko sati...“

Majalisine glasne žice zvučale su neupotrebljeno, poput drevnih šarki podmazanih rđom i peskom.

Stiga klimnu glavom s blagom nadmenošću.

„Ali ruka još pamti, vidim! Još umeš da naložiš vatru!“

Ona istovremeno frknu i nasmeja se. Posmatrali su jedno drugo – njene tamnosmeđe oči u njegovima boje smole.

„Da... na kraju sam morala, sve to...“, započe ona nesigurno.

Nije joj se dalo da naruši tišinu, taj mali predah među njima.

Stiga nije gledao u nju već je čačkao noktom ispod laminata na radnoj ploči „perstorp“. Zatim je ustao i rekao:

„Trebalo je ranije da dođeš.“

Optužba je bila suva, poput brezove kore tik uz šibicu.

Majalis je planula od takve naznake, ili možda od sve veće toplote u kuhinji.

„Pa... mogla sam i da se uopšte ne pojavim, ali evo me ipak. Mislim da bi trebalo da gledaš svoja posla, Stiga. Bilo je razloga zbog kojih...”

Naspram oljuštene boje na iskrivljenim ormarićima ispod sudopere, Majalisin glas zvučao je previše oštro.

„Dobro. Pa... idem ja kući. Moram da proverim zamke.“

Udahnuo je kroz zube i prešao nekoliko koraka preko poda. Sa svoje fotografije, pradede je izgledao kao da bi najradije lovačkim kopljem oboje udario po glavi.

Toplota i miris vatre naterali su je da joj oči malo zasuze.

„Aha, uloviš li koju jarebicu?“

Pogledala ga je i pokušala poluosmehom da ublaži bodljivu napetost koja se uvukla među njih.

„*Juo*.^{*} Dovoljno! Svratiću za koji dan s par komada, da imaš pravu hranu... sad kad si opet kod kuće...”

Pošto je zalupio vrata za sobom, ta reč je ostala da visi između poda i tavanice. Poput pera jarebice koje polako pada.

Kod kuće. Ovde, gde je tlo bilo hladno i mekano pod njom. Iako je početak bio pomalo težak. Ali ovde joj je bar tlo čvrsto pod nogama, za razliku od onog koje je ostavila s druge strane mora. Život joj je bio u rasulu kad je napustila ono što ga je nekad činilo, ali sad je bila tamo gde treba da bude.

Oprljena, krotka i s velikom čežnjom da se uvalja u sneg.

Ipak, Stig-Ante Skjere je najmanje od svih imao pravo da je osuđuje posle onoga što je *on* učinio njenoj porodici!

A njegovi izbori i ožiljci jasno su se videli u odsjaju onoga što je gorelo.

^{*} Lap.: da. (Prim. prev.)

5. jun 1986, Vuojat

15°C i kišovito. Hladno i sumorno, noćas samo devet stepeni. Stiga je pomogao da se pokrene freza pre nego što sam otišla u savetovalište s Majalis. Sve je bilo u redu. Kukurek već cveta iza poljskog nužnika i mislim da smo zapatili miševe u ostavi. Moram da razgovaram sa Alanom o pismu iz socijalnog, ali ne znam kad će se vratiti kući.

4

Ples ždralova

Gotovo pola godine je prošlo otkako je izgubio Mod. Stiga više nije razlikovao godišnja doba, niti razumeo njihov tok. Možda je s njom nestao i neprekidni tok vremena.

Nikako nije mogao da shvati kako se to trenuci slažu u razdoblja, pa zatim u mesece od dana kad je umrla. Isto kao što se ples ždralova u proleće ne može opisati nekome ko ih nikad nije video. Kako se miču od obale jezera, preko bledih busenova trave, i pravo među dugmad na košulji. Stiga je koračao pognute glave dok mu je mokar sneg pljuskao pod stopalima.

Ne, nije bilo moguće opisati osećaj koji bude ždralovi tako da drugi razumeju, mislio je.

Mnoga je proleća slušao njihove trubadurske pozive s malog jezera. Posmatrao kako im obrisi prelaze iz mutnih sivih mrlja u koplja od srebra i beline. Kako se saginju i klanjaju jedni drugima u zajednici poštovanja i borbe za moć. Jedva vidljivi obrisi ptica za vreme parenja koje su jedna drugu pozvale na ples, zbližile se i nagovarale na beg. I vrtložile se. Jedna prema drugoj, jedna od druge i zajedno. Krilo uz krilo. Zaklonjene i odvojene od njega kao nekom opnom.

Baš kao i pravi bračni par koji je umeo da potajno posmatra.

Možda je baš zato sad mislio na ždralove jer je uskoro trebalo da ih dočeka. I na to kako je bilo posmatrati kako se Alan uvek iznova vraća. Da bi stao pred Mod dok su jedno drugom ispitivali snagu duha.

Kako je bilo gledati je kad ostaje sama. Kao da je bila polovina dvojstva, glava što krvari koja se sudarala s muževljevim leđima i čelo oblivala crvenilom krvi.

Kad bi se magla razila i nestala, Alan bi uvek ponovo otišao od Mod i čarolija bi se prekinula.

A Stiga se u srce urezalo to što bi je muž naterao da se slomi. Jedino je Alan umeo da je natera da tako pleše.

Mod, koja je bila ždral, alhemija, ples i ceo svet za Stigu.

Nedostajala mu je, možda čak i više nego što je čeznuo za njom dok je bila živa. Sad se sve odvijalo u očajanju zbog njenog odsustva.

Stiga je progutao knedlu i pokušao da usmeri pogled na šaš koji je štrčao iz leda. Oko njega je sunce već počelo da zeva. Vlati su se njihale na blagom aprilskom vetru. Napred-nazad, kao da mašu.

To ga je ispunilo neobjašnjivom nelagodnom – nikad nije posmatrao dolazak proleća bez Mod, nije želeo da je vreme odgurne još dalje nego što je već bila.

Ali postojalo je još nešto. Nešto nije bilo u redu u samoj zemlji, a Stiga nije mogao da shvati šta se to dešava oko njega. Znao je jedino da mu nedostaje u svemu što vidi. Mod je poremetila samu Zemljinu težu kad ga je napustila. Njena smrt mora da je uzdrmala zakone sveta, na neki način dovela poredak života u pitanje.

Vazduh beše topao i Stiga je skinuo rukavice, ljuteći se na sebe što se maločas nije suzdržao u Modinoj kuhinji. Trebalo je da sačeka, ali ono što je tako dugo nosio u sebi proključalo je kad je sreo Majalis.

Jer Mod je osećala potrebu za njom, a zaslužila je sve što je ćerka mogla da joj pruži.

Sneg je škripao pod cipelama dok je Stiga grubo metlom uklanjao bljuzgavicu sa svog mosta. A vreme je to opet uradilo – zastalo je, vratilo kazaljke unazad i povuklo ga tamo gde je maločas bio.

Pogledao je preko Vuojata. Sive ploče na štali blistale su pod otapajućim slojem inja. Da je Stiga pritisnuo palac o zid, otisak bi ostao, iako nije bilo u njegovoj prirodi da ostavlja tragove.

Ne kao Mod. Iako je oduvek bila lakog koraka, njeni tragovi su u Stigi ležali bezdano duboki i nezaceljeni. A ipak nije primetio da su suprugini otisci vodili dalje, da je njihov *zvuk* polako gasnuo.

Da li se to zvalo ples ždralova? Kretati se tako na prstima, dok se krila ne rašire i ne odnesu te?

Stiga se okrenuo prema ulaznim vratima, prema svojoj praznoj kući. Skoro pola godine, govorio je kalendar, ali on nije razumeo šta to znači. Jer ako se vremenski razmak uopšte više mogao meriti, onda je to bila večnost u kojoj će mrzeti sebe što nije video znakove.

Ne na vreme.

5

Veselo tapkanje

U kući je Majalis razgovarala sa ocem. Činilo se kao da je Alanu sad bilo potrebno da bude ovde, iako je bio mrtav podjednako dugo koliko je ona bila odsutna. Međutim, nije bila spremna da se obrati Mod, ne još. Majka je i dalje tu bila tako prisutna, u kući na rtu planinskog jezera gde su zajedno živeli.

Majalis je brisala prašinu s lajsni u sobi s tamnim tapetama i pogledom na planinski masiv, onoj u prizemlju koja je nekad bila roditeljska spavaća soba. Obrazi su joj brideli posle nagle promene temperature, zbog razlike između spolja i unutra.

Osećala se neobično. Posle očeve smrti uoči prelaska u novi milenijum, Majalis je ovde ostala tako kratko da nije stekla nijedno sećanje na kuću u Vuojatu bez njega. Roditeljski dom delovao je tako nedovršeno bez znakova njegovog prisustva. Modina podsuknja ležala je uredno složena ispod jastuka, pomalo kao uvreda. Kako je Mod mogla da nastavi da spava ovde, da sanja i diše na mestu koje je tako očigledno bilo lišeno tragova Majalisinog oca?

Na čaršavu je ležala gomilica semenki i uz drhtaj je brzo i odlučno skinula posteljinu da je opere. Možda će je čak i prokuvati. *Miševi u krevetu, fuj*. Srećom, nije planirala da spava tamo, već u svojoj sobici.

To je rekla naglas ocu, usput. I da joj je drago što je videla tragove lasica iza kuće. Njih će, naravno, zaobilaziti kako bi broj štetočina držale pod kontrolom.

Majalis se pitala da li bi već danas smela započeti s velikim spremanjem ili bi napor na neki način mogao da utiče na zrnce u stomaku.

Ta misao je bila nova i pomalo uzbudljiva, još je bilo toliko rano da se nije navikla da vodi računa o trudnoći. U isto vreme probudila se usnula strepnja, ona smeštena ispod ispupčenog pupka.

Da li je Majalis donela pravu odluku za to malo biće? Prekid trudnoće joj je delovao nezamislivo – nešto u njoj odbijalo je i da razmotri tu mogućnost. U tom slučaju joj je valjda jedino preostalo da se vrati kući kako bi postala majka? Ali kako bi to izvela a da ne uništi život i detetu i sebi, to još nije umela da razreši.

Majalis je uradila ono što je obično činila kad se osećala nesigurno i ubrzala je tempo. Projurila je kroz sve sumnje i preko svih.

Vrata ormara su zapinjala kad ih je otvorila da ubaci jastuke dok ne bude mogućnosti za pranje.

Kad je ugledala ono što je u urednim redovima visilo iza iskrivljenih vrata, brzo ih je zatvorila. Modina narodna nošnja. Bio je dovoljan kratak pogled na porubljenu vunenu ivicu da Majalis ostane bez daha.

Ponovo je naglo otvorila vrata i zurila u haljine koje su se zale do članaka. Izgledale su klonulo bez ikoga u njima. Poput tela losova okačenih o tavanicu da sačekaju da se ukočenost povuče iz mesa kako bi moglo da se raspori.

Majalis je pustila pogled da klizi među bojama, kao da se neko krije unutra, iza pada tkanine. Čvrsto rešena da se suoči s mogućim kosturima i da ne ustukne pred neprijatnim, ako se tamo skrivao.

Kad je Majalis začula isprekidano šmrcanje iza nošnje, trgnula se. Da li je nešto bilo unutra? Nešto je strugalo o zid ormara, zaista jeste. Ali šta je to...?

„Zdravo!“, začuo se poznat glas s druge strane zida u koji je zurila širom otvorenih očiju.

Nešto je grebalo u hodniku, ali pre nego što je stigla da zaobiđe dovratnik kako bi izgrdila Stigu zbog toga što ju je preplašio, nešto je pretrčalo prag.

U Majalisinu odbranu treba reći da bar nije vrisnula, ali njeno dahtanje bilo je glasno gotovo kao pravi urlik. Životinja je potrčala prema njoj i uz veselo tapkanje skočila ka njenim kolenima.

„Šta je ovo? Stiga! Je li to tvoje?“

Komšija se pojavio iza ugla iz hodnika, sa izrazom lica koji je podsećao na oca Furasa*.

„Šta? Pa to je pas. Ovde ćeš s vremena na vreme naleteti na njih.“

Glas mu je zvučao blago podsmešljivo. Majalis je uzdahnula i počela radosnog gosta iza uha. On joj se umiljavao uz šaku i zadovoljno zamumlao.

„To vidim. Samo nisam bila spremna da ga sretnem ovde unutra. Nisam znala da imaš psa?“

Bio je to čupav pas, svakako ne rasni. Boje slame, sa ušima koje su slobodno visile i krupnim šapama, možda i prevelikim za njegovo srazmerno vitko telo.

Bio je taman odgovarajuće veličine. Dovoljno velik da ga zagriš dok oluja besni i noću vetar zavija u dimnjaku, a dovoljno mali da ti se smesti u krilo na dvosedu dok gledaš televiziju.

Glas joj je odzvanjao između zidova kao odjek u mikrofoniji. Majalis se malo nakašljala, postidena, i pokušala da podesi ton razgovora. Stiga se uhvatio za uho, neko vreme je prebirao po rečima i nakon dugog pogleda preko njenog ramena, izašao joj u susret pre nego što je odgovorio.

„Nemam ga... Mislim da je tvoj.“

* Čuveni lik iz švedske serije *Zatočenici utvrđenja* (*Fångarna på fortet*). (Prim. prev.)

Kako bi prikrila zbunjenost i sprečila Stigu da zagleda roditeljsko mesto počinka – to joj je delovalo *suviše* lično – Majalis je mahnula pridošlicama da joj se pridruže u kuhinji. Stavila je lonče na ringlu, ne pitajući ga da li želi kafu, možda da bi se iskupila za njihov poslednji susret. U ovoj kuhinji lonče za kafu se stavljalo na šporet kad bi neko došao u posetu. Možda je za Stigin ukus stajao na vatri *malčice prečesto*..., pomislila je i pokušala da rashladi ono što je u njoj ključalo.

Majalis se naslonila na sudoperu, ruku prekrštenih na grudima. Slučajno je oborila bocu deterdženta na pod pokušavajući da obuzda uznemirenost u udovima. Bes, razdražljivost koja joj je bila tako blizu.

Stiga je sedeo na stolici na uobičajenom mestu i milovao psa po glavi dok je posmatrao spoljašnji termometar. U snažnom osmehu prolećnog sunca, sa crtama lica izbrazdanim vremenom, ličio je na uljanu sliku.

„Pa! Objasni sad! Zašto si, zaboga, došao kod mene s psom?“

Posmatrala je starijeg čoveka, rešena da mu ne dozvoli da se izvuče, a istovremeno je nameštala grudnjak koji je – otkako su joj grudi porasle – počela da nosi preko majice. *Neshvatljivo* je da sebi ranije nije priuštila ovu udobnost, razmišljala je usput. Toliko je udobnije od oštih žica na rebrima! Stiga kao da uopšte nije primećivao njen pomalo neuobičajen izbor odeće, srećom po njega. Majalis danas nije bila raspoložena da bude preispitivana.

„Pa... radnik u *Iki* je hteo da ga ukloni. Smatrao sam da je to nepotrebno... nije ništa loše uradio. Mod... tvoja *ijedne** znala je da...“

Nije se upuštala u to već ga je prekinula napavši očiglednu nemogućnost ove nesvakidašnje situacije.

„Ali ja radim, Stiga! Zapravo treba da počnem da radim u biblioteci i ne mogu da vodim psa na posao, razumeš me valjda!“ Majalis je oštro zaškiljila ka starijem čoveku.

* Lap.: *ieddne* – majka. (Prim. prev.)

„Pa zašto da ne? Možda bi malo razveselio atmosferu tamo. Pitaj šeficu Birgit – ona voli pse. I sama ima jednog, onog nemačkog ovčara.“

Majalis je prevrnula očima, a Stiga se blago zaljuljao na stolici i zagledao se u nju.

„To jednostavno ne dolazi u obzir. A bibliotekama ionako ne treba *razveseljavanje*, prestani da budeš tako stereotipan!“

U pogledu koji mu je uputila tinjala je iskra.

„Pa dobro. Onda može da mi čuva svrake dalje od sušare za meso tokom dana... poludele su za onim suvim mesom unutra!“

Majalis je to protumačila kao da se Stiga obavezuje da brine o psu dok ona radi. Ustao je i prebacio povodac preko naslona stolice pre nego što je stigla da prigovori.

„Preskačem kafu danas, moram po drva. Biće kiše, mislim.“

Zažmurio je, zagledan u oblake kroz prozor.

„Kiša u aprilu? To nisu rekli u vremenskoj prognozi“, rekla je Majalis sumnjičavo.

Stiga se nije osmehnuo, ali je šaljivo kucnuo po strani nosa pre nego što je izašao. Ona je požurila za njim i povikala preko praga toliko glasno da je jato zimovki odlepršalo sa snega:

„Ali šta jede? Hej!“

„Hranu!“, doviknuo je Stiga preko ramena dok je bezbrižno koraćao kroz bljuzgavicu i preko ogoljenih mesta u dvorištu.

„Ostavio sam džak u ostavi.“

I zaista, Majalis je malo kasnije uvidela da je njen vremešni komšija bio u pravu u većini tvrdnji. U ostavi je stajao džak pseće hrane, kad li je stigao da ga tamo ostavi? I zaista je krenula kiša – a ona je sad, očigledno, imala psa.

Majalis i pas su se začuđeno upoznawali dok je ona razmišljala ovako i onako o Stiginom potezu. Ako je pritom još stigao i da uđe u kuhinju sa džakom hrane dok se ona prepirala s duhovima u majčinom ormaru, sigurno ju je čuo kako naglas priča sama sa sobom. Mora da je smatra ludom! To ga je, bez